

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
Alueet ja kasvupalvelut –osasto

7.4.2022

Lausuntoyhteenveto

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/33905/2021

Lausuntoyhteenveto: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jossa ehdotetaan muutettavaksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 4 §:ää. Hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella 31.1. – 20.2.2022.

Lausuntoja annettiin yhteensä 22. Esitysluonnoksesta lausunnon antoivat Työn ja talouden tutkimus Labore, Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Akava ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Elinkeinoelämän keskusliitto, Maa- ja metsätalousministeriö, Nuohousalan Keskusliitto ry, KEHA-keskus, Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimisto, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pirkanmaan työ- ja elinkeinotoimisto, Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto, Kainuun työ- ja elinkeinotoimisto ja Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antoivat yhteisen lausunnon alueensa työ- ja elinkeinotoimiston kanssa. Oikeusministeriö totesi, ettei sillä ole lausuttavaa esitysluonnokseen. Lisäksi lausunnon antoi sähköpostilla Suomen Uusyrittäjät ry.

Tähän lausuntoyhteenvetoon on koottu ja tiivistetty lausunnonantajien keskeiset näkemykset, huomiot sekä muutos- ja täsmennysehdotukset.

1. Yleiset huomiot

Lausunnonantajat pitivät esitysluonnosta perusteltuna ja kannattivat siinä ehdotettua julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 4 §:n muuttamista siten, että työ- ja elinkeinotoimisto voisi tarjota yritykselle valmennusta työntekijän palkkaamisessa ja työnantajavalmiuksien kehittämiseksi. Valmennus olisi siihen osallistuvalla yritykselle maksutonta. Valtion rahoittama palvelun hinta katsottaisiin yrityksen de minimis -tueksi. Myös esitysluonnoksen tavoitetta lisätä työnantajayritysten määrää ja mikroyritysten kasvua pidettiin hyvänä ja kannatettavana. Useat lausunnonantajat totesivat, että yksinyrittäjillä ja mikroyrityksillä on usein puutteita rekrytointiosaamisessa sekä työnantajan oikeuksiin ja velvoitteisiin liittyvissä tiedoissa. Tämä voi muodostua esteeksi rekrytoida ensimmäistä työntekijää ja olla myös esteenä yrityksen kasvulle. Esitysluonnoksessa kuvattujen valmennuksen avulla madallettaisiin yksinyrittäjien ja mikroyritysten rekrytointikynnystä ja vähennettäisiin työvoiman kohtaanto-ongelmia ja riskirekrytointeja sekä nostettaisiin työllisyysastetta. Lausunnonantajat toivat esiin myös aiemmat positiiviset kokemukset Työllistä taidolla-palvelusta.

Useat lausunnonantajat (Labore, Kuntatyönantajat, Kuntaliitto, SAK, Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimisto) korostivat, että palveluun kohdennettu työllisyysmääräraha ei saisi kuitenkaan vähentää muihin palveluihin osoitettua määräraha eikä olemassa olevien TE-palveluiden laatua.

2. Muutos- ja täsmennysehdotukset

Muutamissa lausunnoissa (Labore, Kuntatyönantajat, Kuntaliitto, Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto) kiinnitettiin huomiota siihen, että valmennuksen vaikuttavuudesta tulisi saada tarkempaa tietoa. Suomen Yrittäjät esitti lisättäväksi arvion siitä, miten ehdotetut muutokset vaikutta-

vat valmennusta työ- ja elinkeinohallinnolle tarjoavien yritysten ja samalla alalla mahdollisesti toimivien muiden yritysten toimintaan. Lisäksi valmennuksen harkinnanvaraisuuteen liittyen muuttamat lausunnonantajat (Labore, Kuntatyönantajat, Kuntaliitto, Pohjois-Pohjanmaan sekä Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimistot) totesivat, että esityksestä ei käy ilmi millä kriteereillä tuen piiriin voisi päästä ja mikä taho tekee päätöksen.

Valmennuksen kohderyhmään liittyen ehdotettiin täsmennystä siten, että kohderyhmä määriteltäisiin esimerkiksi koskemaan vain ns. mikroyrityksiä. Mikroyritysten määrittelyyn esitettiin myös täsmennystä.

Myönnettävälle tuelle ehdotettiin lisättäväksi mahdollisia reunaehtoja, jotta väärinkäytökset voitaisiin minimoida. Näitä olisivat mm. verovelat tai irtisanomistilanteet.

Erityisesti työ- ja elinkeinohallintoa edustavat lausunnonantajat kiinnittivät huomiota siihen, että lakiehdotuksen mukaisille valmennuspalveluille ei ole rakennettu erillistä tietojärjestelmää. Kun palvelu vakinaistetaan, tulisi kehittää ratkaisut, joilla hallinnoidaan asiakkuuksia ja myönnettyjä laskennallisia de minimis -tukia. Myös sähköisen haun tulisi olla mahdollista.

Valmennuspalvelu sisältöön ehdotettiin useissa lausunnoissa lisättäväksi työnantajakuvan parantaminen, mikä edistäisi onnistuneiden rekrytointien toteutumista. Myös osaamisen tunnistamiseen ja ennakoimiseen liittyviä sisältöjä ehdotettiin lisättäväksi valmennukseen.

3. Lausunnonantajien huomiot

Labore pitää esitysluonnoksen tavoitetta hyvänä todeten, että valmennuksen vaikuttavuudesta työllisyyteen ei kuitenkaan ole mitään tutkimukseen perustuvaa näyttöä. Labore toteaa, että yksityisyritysten rekrytointikokeilun yhteydessä oli esillä myös yritysvalmennuksen sisällyttäminen kokeiluun, josta olisi saatu tietoa valmennuksen vaikuttavuudesta työnantajaksi ryhtymiseen. Labore kiinnittää launnonossaan huomiota siihen, ettei esitysluonnoksesta käy ilmi tuen tarkemmat kriteerit ja päätöksen tekijätaho. Labore toteaa, että tuen saamisen harkinnanvaraisuus ja kriteereiden epäselvyys voivat vähentää halukkuutta palvelun käyttöön. Labore toteaa lisäksi, että uudistukseen tarvittava raha ei saa olla pois jostakin toisesta TE-palvelusta.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat kannattaa esitysluonnoksen tavoitetta lisätä työnantajayritysten määrää ja mikroyritysten kasvua. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat toteaa kuitenkin olevan tärkeää, että olemassa olevien TE-palveluiden laatu ei heikkene esitetyn uuden, pysyväksi ehdotetun toimintamallin johdosta. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat kiinnittää myös huomiota siihen, että valmennuksen kriteerejä tulee tarkentaa ja valmennuksen vaikuttavuutta seurata.

Suomen Kuntaliitto pitää tärkeänä, että yrityksille tarjotaan heidän palvelutarvettaan vastaavia ratkaisuja. Valmennuksen harkinnanvaraisuuteen liittyen Kuntaliitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että kriteerit valmennukseen pääsemiseksi tulee määritellä tarkemmin ja valmennuksen tehokkuutta ja vaikuttavuutta tulee seurata. Kuntaliitto toteaa lisäksi, että muiden TE-palveluiden laatu ei saa heikentyä uuden ja pysyvän toimintamallin myötä.

Suomen Yrittäjät pitää erittäin perusteltuna ja kannatettavana, että osana julkisia työvoima- ja yrityspalveluita yksin- ja pienyrityksille tarjotaan maksutonta valmennusta rekrytointiin ja työnantajuu-teen. Näin lisäämällä yrittäjän osaamista ja ymmärrystä madalletaan kynnystä työllistää henkilöitä nimenomaan työsuhteeseen. Suomen Yrittäjät toteaa, että Suomen Yrittäjien yksityisyrityskyselyyn

vuonna 2019 vastanneista yrittäjistä jopa 2/3 ilmoitti olevansa kasvuhakuisia. Suomen Yrittäjät korostaa, että kasvua ei kuitenkaan välttämättä haeta ensisijaisesti rekrytoinnin ja työnantajayritykseen ryhtymisen kautta, vaan esimerkiksi verkottamalla kumppaneiden kanssa sekä uusia tuotteita ja palveluja lanseeraamalla. Hieman yli puolet em. kyselyyn vastanneista piti merkittävimpänä kasvua rajoittavana tekijänä sitä, että yrittäjä ei voi lisätä omaa työaikaansa. Seuraavaksi yleisimmiksi syiksi nähtiin työllistämisen kalleus ja siihen liittyvät riskit. Suomen Yrittäjien neuvontapuhe-limeen tulee vuosittain kymmeniä tuhansia yhteydenottoja pienyrittäjiltä, jotka kaipaavat apua työ-suhteisiin ja rekrytointiin liittyvissä kysymyksissä. Suomen Yrittäjät esittää lisättäväksi hallituksen esitysluonnokseen arvion siitä, miten ehdotetut muutokset vaikuttavat valmennusta työ- ja elinkei-nohallinnolle tarjoavien yritysten ja samalla alalla mahdollisesti toimivien muiden yritysten toimin-taan.

Akava kannattaa esitystä siinä mainituin perustein.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry. toteaa olevan oletettavaa, että ilman esityksessä ehdotettua yksin- ja mikroyrittäjille kohdistettua palvelua osa rekrytoinneista jäisi tekemättä. Suo-men Ammattiliittojen Keskusjärjestö kiinnittää huomiota siihen, että muiden TE-palveluiden laatu ei saa heikentyä uuden pysyvän elementin mukaantulon myötä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa lausunnossaan tukevansa aloitteita, joilla pyritään tehosta-maan rekrytointeja ja parantamaan työllisyyttä kustannustehokkaasti. Yksin- ja mikroyrittäjien työnantajaosaamisessa on oletettavasti usein parannettavaa, minkä johdosta Elinkeinoelämän keskusliitto pitää heille suunnattua valmennusmahdollisuutta sinänsä perusteltuna. Elinkeinoelämän keskusliitto pitää tarkoituksenmukaisena, että valmennusta saaneiden yritysten työntekijöiden mää-rän kehitystä seurataan, vaikka varsinaista tutkimusta aiheesta ei tehtäisi. Myös valmennusten erilai-sia toteutusmalleja on syytä kehittää.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa lausunnossaan Työllistä taidolla-palvelun rahallisen arvon ole-van pieni, minkä johdosta de minimis –asetuksen käyttäminen vaikuttaa perustellulta. Maa- ja met-sätalousministeriö toteaa lisäksi, että HE-luonnoksessa ei ole mainittu muita valtiontuen oikeuspe-rustoja kuten valtiontuen suuntaviivoja tai ryhmäpoikkeusasetuksia, mikä johtunee siitä, ettei niistä löytynyt valmennukselle oikeusperustaa. Jos näin on, sen voisi mainita toteuttamisvaihtoehdoissa. Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota siihen, että HE-luonnoksessa todetaan: ”Yrityk-seltä itseltään ei kuitenkaan olisi välttämätöntä kysyä suoraan tietoja heidän saamansa de minimis -tuen määrästä, koska se tieto olisi muuten saatavilla.” Suomessa ei ole kattavaa de minimis –rekiste-riä, joten maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan oheista lausetta tulisi selventää.

Nuohousalan Keskusliitto ry. suhtautuu myönteisesti esitysluonnokseen todeten, että esitetyllä mal-lilla voidaan edistää yksinyrittäjien ja mikroyritysten työllistämistä edistäviä toimia ja parantaa yri-tysten kehitysnäkymiä.

KEHA-keskus kiinnittää huomiota erityisesti palvelun tietojärjestelmäratkaisuihin, jotka on tarkoi-tuksenmukaista rakentaa ainoastaan uuteen järjestelmään URAn poistuessa käytöstä. Valtakunnalli-sen tietojärjestelmäratkaisun myötä olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa automaattinen sähköinen tiedonsiirto myönnettyistä de minimis -tuista yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää koskevan lain mukaiseen yritystukirekisteriin. Ensi vaiheessa tieto mennee manuaalisesti excel-toimituksena. KEHA-keskus toteaa, että koska nyt ehdotettua säädosmuutosta ei ole voitu aiemmin huomioida uu-sien digiratkaisujen suunnittelutyössä, uutta palvelua koskevien tietojärjestelmäratkaisujen käyt-

töönottoaikataulu on mahdollista tarkentaa vasta myöhemmin. Tämä toteutuu todennäköisesti aikaisintaan vuonna 2023. KEHA-keskus toteaa, että tietojärjestelmäratkaisusta aiheutuu myös kustannuksia, jotka tulisi huomioida esityksessä. KEHA-keskus painottaa lisäksi, että valmennuksen sisältö on tarkoituksenmukaista sovittava yhteen valtion tieto- ja neuvontapalveluihin, kuten suomi.fi-verkkopalveluun.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto esittää, että valmennuspalvelun haku- ja päätösmenettely sekä asiakirjojen arkistointi tehtäisiin yleisen avustusjärjestelmän (YA-järjestelmä) kautta. Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimisto toteaa lisäksi, että mikroyrityksen kriteerit tulisi tarkentaa ja mikroyrityksen määritelmä täsmentää. Mahdolliset muut valmennuspalvelun myöntämisen kriteerit tulee myös määritellä, jotta väärinkäytökset voitaisiin minimoida.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa yksityisyrityksien ja mikroyritysten olevan merkittävässä asemassa uusien työpaikkojen syntyminen kannalta ja jo tunnettuutta saavuttaneen Työllistä taidolla -palvelun jatkamisen olevan toimiva ratkaisu. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa lisäksi olevan hyvä, jos lakia olisi mahdollista muuttaa siten, että potentiaalisille työnantajille voidaan kohdistaa valmennuspalvelua rekrytointi- ja työnantajavalmiuksien kehittämiseen esimerkiksi osana henkilöasiakkaille suunnattua palvelua. Lainsäädännön jousto edesauttaa tarkoituksenmukaisten ja vaikuttavien palvelujen hankintaa.

Pirkanmaan TE-toimisto kannattaa esitysluonnosta todeten Pirkanmaalla olevan 18 000 yksityisrittäjää, joista selvitysten mukaan jopa 50 %:lla olisi potentiaalia palkata ensimmäinen työntekijä. Ongelmana on nähty osaamisen puute palkkausasioissa ja siitä seuraava osin aiheetonkin pelko riskeistä, jotka seuraavat ensimmäisen työntekijän palkkausta.

Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto kiinnittää huomiota siihen, että kriteerit ja valmennuksen tarpeellisuus yrittäjille tulee määritellä tarkemmin, mutta liian tiukkoja kriteerejä tulisi välttää. Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimistolle on epäselvää tekevätkö jatkossa kaikki ko. palveluhankintoja ja vastaavatko kaikki työ- ja elinkeinotoimistot palvelun tarjoamisesta ja tiedottamisesta alueidensa yrityksille vai onko ko. rooli elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla. Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto toteaa lisäksi, että ehdotuksessa voisi ottaa konkreettisemmin kantaa, millä mittareilla valmennuksen tehokkuutta ja vaikuttavuutta olisi hyvä seurata, jotta saadaan valtakunnallisesti vertailukelpoista tietoa. Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto toteaa, että valmennus on helppo kytkeä osaksi TE-toimistojen toimintaa ja se toimii myös osana aloittaneen yrittäjän strategia tukitoimia jälkisparrauksineen TE-palvelustrategian mukaisesti.

Kainuun työ- ja elinkeinotoimisto pitää tärkeänä, että pienyrittäjiä tuetaan esitetyllä valmennuksella ja esittää työnantajakuvan parantamisen lisäämistä valmennuskokonaisuuteen. Kainuun työ- ja elinkeinotoimisto kysyy lisäksi, miksi palvelu ei voisi olla työvoima/yrittäjäkoulutusta.

Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa, miten huolehditaan siitä, että palvelu tavoittaa potentiaaliset yritykset, kun/jos palvelu siirtyy kunnille TE-palvelujen siirron myötä v. 2024. Kunnilla ei esim. ole pääsyä Kasvu-CRM -järjestelmään, mikä hankaloittaa yritysasiakkaiden palvelujen joustavaa polutusta. Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa, että osaajapula huomioiden palveluun olisi syytä sisällyttää työnantajakuvan parantamiseen sekä osaamisen tunnistamiseen ja ennakoimiseen liittyviä sisältöjä. Lisäksi Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa, että ELY-keskuksille tuleva hallinnollinen työ yritys-kohtaisten tarkastelujen ja de-minimis -tuen tarkistamisen osalta vaikuttaa työläältä, jos käytettävissä olevat järjestelmät eivät tue tätä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Pohjois-Savon työ- ja elinkeinotoimisto toteavat, että myönnettävälle tuelle olisi hyvä olla mahdollisia reunaehtoja mm. verovelat ja kohde-ryhmä. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Pohjois-Savon työ- ja elinkeinotoimisto huomauttavat esityksellä olevan vaikutuksia ELY-keskusten toimintaan. Hankintojen lisäksi ELY-keskukset huolehtisivat ennakkovalvonnasta. Vaikutusten suuruus on riippuvainen palvelun kysynnästä. Tällä hetkellä ELY-keskuksessa ei olla varauduttu kovin suureen työmäärän lisääntymiseen.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto toteavat, että yksityrittäjien ja mikroyritysten rekrytointikynnystä nostavat usein merkittävästi yrittäjän kokemuksen ja tiedon puute. Hyvin pienet yritykset arvioivat ensimmäisen rekrytoinnin tekemisen omin voimavaroin ja ilman ulkopuolista tukea erittäin suureksi riskiksi. Tämä vaikeuttaa erityisesti kansainvälisestä rekrytointia. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto painottavat haluavansa tukea yritysten kehitystä tämänkaltaisen neuvonnan avulla, jotta lisättäisiin onnistuneita rekrytointeja, yritysten kannattavuutta ja kasvua ja samalla myös työelämän laatua. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto toteavat, että neuvonta on palautteen perusteella koettu tärkeäksi myös muiden työ- ja elinkeinotoimistojen ja yhteistyökumppaneiden keskuudessa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Lapin työ- ja elinkeinotoimisto toteavat, että valtakunnallisten hankkeiden lisäksi Lapissa on vuodesta 2016 lähtien kokemusta oman alueen pilottihankkeista, joita pidettiin yrityksissä erittäin tarpeellisina ja toivottuina. Lapin työ- ja elinkeinotoimisto oli myös vahvasti mukana Yrittäjästä työnantajaksi -palvelun suunnittelussa. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Lapin työ- ja elinkeinotoimisto toivovat valmennuksen sisällölle ja kestolle joustoa, jotta se mahdollistaa harkinnan yrityksen tarpeen mukaisesti. Osaajapula ja yritysten rekrytointivaikeudet huomioiden valmennukseen olisi hyvä sisällyttää myös työnantajakuvan parantaminen.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimiston käsityksen mukaan yksityrittäjien tai mikroyrittäjän kasvu- ja kehittymispotentialia ei ole eri syistä täysimääräisesti hyödynnetty. Pienten yritysten vetäjät ovat täystyöllistetty yrityksen toimintaan, eivätkä ehdi sen ohessa perehtyä rekrytoimiseen tai työnantajan velvoitteisiin. Tämä ryhmä hyötyisi käytännönläheisestä ohjauksesta. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen ja työ- ja elinkeinotoimiston kokemukset Työllistä taidolla-pilottihankkeesta olivat varsin myönteiset ja palvelua käyttäneet yritykset olivat palveluun hyvin tyytyväisiä. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen ja työ- ja elinkeinotoimisto pitävät hyvänä, että lakimuutos mahdollistaa myös erilaiset alueelliset palveluhankinnat rekrytoinnin tueksi. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus ja työ- ja elinkeinotoimisto katsovat, että jos tämän tyyppisiä palveluja hankitaan eri alueilla, toimeenpanon kannalta olisi eduksi, että haku- ja päätösmenettely olisi valtakunnallisesti yhteneväinen nojautuen esimerkiksi yleiseen avustusjärjestelmään. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen ja työ- ja elinkeinotoimisto ehdottavat, että lakiesityksessä pohditaan vielä tarkennusta palvelun kohderyhmän määrittelyyn esimerkiksi koskemaan vain ns. mikroyrityksiä (alle 10 henkilöä työllistävät). Myös muita reunaehtoja ko. tuen myöntämiselle (verovelka, irtisanomistilanteet) tulisi pohtia, sillä selkeä kohderyhmämäärittely ja palvelun myöntämisen kriteerit helpottaisivat palvelun markkinointia ja ehkäisisivät tuen väärinkäyttöä.

Suomen Uusyrityskeskukset ry. pitää lakimuutosta perusteltuna, koska se parantaa yrittäjän osaamista ja madaltaa rekrytointikynnystä.